

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ

ÇEVRE YÖNETİMİNDE MEKANSAL VERİLERİN ÖNEMİ

Prof. Dr. EROL KÖKTÜRK
Harita Ve Kadastro Mühendisleri
Odası

06.06.2009, Cumartesi

21. yüzyıl insanı, yani bizler, çevremizden şikayetçiyiz!..

Çünkü,

- ➔ soluk alıp verdiğimiz hava eski hava değildir,**
- ➔ içtiğimiz suda yıllar önceki tadı bulamıyoruz,**
- ➔ ayak bastığımız toprak kokusunu yitirmiş...**

Hepsi kirlenmiştir ve bu kirlenişin yoğunluğu gitgide artmaktadır.

Akla gelen çözümler bir değil, birçok; üstelik aynı zamanda ideolojik ve felsefi...

Yalnızca bir grup insanı, ya da bir ülkede oturanları değil, bütün bir insanlığı ilgilendiriyor; yalnız bugününü de değil, geleceğini de...

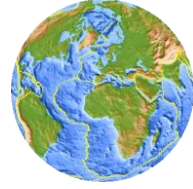
Çevre, baş sorunumuzdur bizim...

İNSANIN 3.000.000 YILLIK EVRİMİ

	KÜLTÜR ÖNCESİ					KÜLTÜREL GELİŞME DÜZEYİ					
	"İLK PRİMATLAR"dan "İNSAN"a DOĞRU EVRİM	Prosimianlar	Antropoidlerin Kökeni	Antropoidler + İnsanların Kökeni	İnsansılar + İnsangillerin Kökeni	İnsangiller + İnsansıların Kökeni	MOLDOVAN	PALEOLİTİK		NEOLİTİK	
						Hom o Habilis	Hom o Erectus	HOMO SAPIENS + ARKAİK SAPIENS'LER	HOMO SAPIENS (Modern İnsan)		
ÇAĞ	PALÖSEN	EOSEN	OLİGOSEN	MİOSEN	PLİOSEN	PLEİSTOSEN				HOLOSEN	
TARİH	65	53	35	25	5	2,5	1,7	200	35	10	0,5
	Milyon yıl Önce					Bin yıl Önce					
JEOLojİK DÖNEMLER	ÜÇÜNCÜ ZAMANA AİT					DÖRDÜNCÜ ZAMANA AİT					

<http://user.tninet.se/~owl390d/insan/inskoken.htm>

Son yirmi ya da otuz yılda en önemli olanı görmezden gelerek onu tehlikeye attık ve gezegenimizi kötü yönettik: İnsan türünün yaşamda kalması... Doğaya egemen olmak istiyoruz, ama onu eziyoruz... Kimi zaman Amerikan yerlilerinin, Güney Afrikalı Bochimanlar'ın ya da Avusturalyalı Aborijinler'in felsefesinin bizden üstün olduğunu düşünüyorum...

Jean Clottes, Fransa Ortak Mirası Koruma Kurulu Müdürü, s: 142)

İlk Avrupalı koloniler Avusturalya'ya vardıklarında Aborijinler'e şunu sordular: "Bu toprak kime ait?" Bir yanıt alamadılar... Çünkü böylesi bir bakış açısı onlara çok yabancıydı. Aborijinlere göre, "toprağın sahibi yoktu." Onların kültüründe "insanlar toprağa aitti" ve "ağaçlar, hayvanlar gibi onun parçasıydılar." Ne çok ne de az... Bu estetik ve etik açıdan mükemmel bir bakış açısı... Her şeyden önce artık iliklerimize işlemiş bireysel mülkiyetten daha güzel... Eğer okullarda geleneksel kültürlerimizi öğretir ve atalarımızın anılarından dersler çıkarırsak, sanırım kazanacağız..."

Jean Clottes, Fransa Ortak Mirası Koruma Kurulu Müdürü, s: 143)

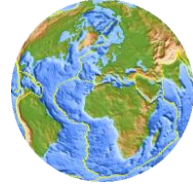

Neolitik devrimin özü 19. yüzyıldaki sanayi devrimine kadar sürdü. Neolitik çağ, tarihimizin kaynağı, dünyayı yüzeyselleştirmeye başladığımız an.

Artık doğal ortam yok. Batıdaki bütün topraklar, birkaç zirve dışında “insanlaştırıldı”. İnsan, her yerden geçti. Her şeyi değiştirdi. Artık gördüğümüz hiçbir şey doğal değil. Bunu pek bilmiyoruz, ama çevremiz tamamen yüzeyselleşti. Her yerde kültür doğanın önüne geçti.

Jean Guilaine, College de Francè'da Öğretim Üyesi, s: 147

Langaney, André-Clottes, Jean-Guilaine, Jean-Simonnet, Dominique, (Çev.: Emine Çaykara), İnsanın En Güzel Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, Nisan 2006, İstanbul, ISBN: 975-458-247-5, 149 s.

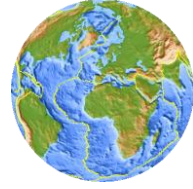
Yani ilk tohumu ekerken insan kendisine bir armağan sunmadı mı?

İnsan, üç meşe palamudu ve iki çakaleriği toplamak yerine buğdayını yetiştirerek stok yapabildi, karnını daha çok doyurabildi, ailesini genişletebildi... Ama tuzağa düşmüş oldu... Çünkü aynı zamanda tarlalarla ve hayvanlarla uğraşmak, cilalı küçük baltalarla kaynaklarını tarıma elverişli duruma getirmek, koparmak, iki kez çapalamak, ekmek, ürünü toplamak zorunda kaldı...

İnsan işi genelleştirdi, sermayeleştirdi, zenginlikler ve artı değerler yarattı... Ama aynı zamanda piramidal bir toplum kurdu, zorlukları artırdı... Neolitik çağın tarıma ve şehirleşmeye dayalı devriminin verdiği umut, bir bakıma ona karşı bir silaha dönüştü... İnsan yarattıklarının kölesi oldu... Galip gelen, aynı zamanda kurban oldu...

Jean Guilaine, College de Francè'da Öğretim Üyesi, s: 147

Langaney, André-Clottes, Jean-Guilaine, Jean-Simonnet, Dominique, (Çev.: Emine Çaykara), İnsanın En Güzel Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, Nisan 2006, İstanbul, ISBN: 975-458-247-5, 149 s.

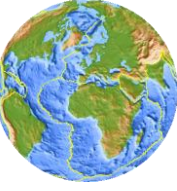

Hem modern Batıyı, hem de atalarımızın mütevazı dünyasını tanıyan biri olarak sizin , insanın bu güzel tarihine bakışınız nedir?

O eski zamanlardan bugüne insanın teknik ve bilgi açısından çok ilerlediğini söylemeliyim...İnsanlığın büyük şöleni, neolitiğin habercisi olabilecek insanın özgürleşmesi henüz yaşanmadı... Dünya nüfusunun büyük çoğunluğu açlık çekiyor... Yazgımızın çaresiz olarak çelişkili olduğunu düşünüyorum... Neolitik, bugünlere kadar gelen bir sürecin başlangıcını işaret ediyor... İnsan bir sorunu çözdüğünde, bunun bedelini ödüyor... Her ilerlememizin bir karşıtı var; doğadaki her zaferimiz, çevremizle ilgili yeni bir gerilimi getiriyor; kendimizi iyi hissetmeye doğru attığımız her adım, yeni bir acıyı da yanı sıra getiriyor; elde ettiğimiz her özgürlük yeni bir sıkıntıyla bedel ödüyor. İnsanın hiçbir zaman gerçekten özgür olamayacağına inanmak ve bundan vazgeçmek mi gerekiyor? Aslında mücadeleler hep bitirilmeden bırakılıyor. İnsanın macerasında her zaman için biraz mutluluk, biraz mutsuzluk; iyi, kötü; bilgi ve çılgınlık olacaktır. Bu, türümüze özgü bir şey...

Jean Guilaine, College de Francè'da Öğretim Üyesi, s: 148

Langaney, André-Clottes, Jean-Guilaine, Jean-Simonnet, Dominique, (Çev.: Emine Çaykara), İnsanın En Güzel Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, Nisan 2006, İstanbul, ISBN: 975-458-247-5, 149 s.

FELSEFİ BOYUT

TMMOB, İKK İSTANBUL

DÜNYA
Bize Dedelerimizden Kalan Miras Değil
Çocuklarımıza Bırakacağımız Emanettir

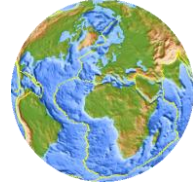
Doğa açısından baktığımızda, düşünce tarihinde, birbirini izleyen ve biri ötekine zıt iki felsefe arasında bölünmüş durumdayız:

Gerçekten, eski Yunanlıların sloganı, "**doğayı olduğu gibi bırakmak**"tı.

İsa'dan önce IV. yüzyılda, Yunanistan'da **Aristoteles**, doğayı, onu değiştirmeyi ya da aşmayı aramaksızın ideal olarak alma konusundaki gerekçelerini sergiliyordu.

Ona göre yapacağı tek şey vardı insanın: **Doğayla uyuşup anlamak ve ondan yararlanmak.**

Bu görüşün karşısına, XVII. yüzyılda **Bacon** ile **Descartes**'in ilk habercileri olduğu ve "**dünyaya egemen olma**"yı savunan modern tasarı gelip dikilir:

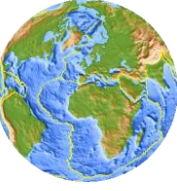
İlkçağ'la Ortaçağ insanlarının doğaya karşı duydukları - neredeyse- dinsel saygıdan bir kopuş olur; gelecek, bilim ve tekniğindir, onlarla insanları "doğanın sahipleri" kılarak bir başka mutluluğun ve bilgeliğin kapısını açacaktır.

Sir Francis Bacon
(1561-1626)

René Descartes
(1596 – 1650)

TOPLUMSAL BOYUT

Sanayinin yoğunlaştığı bölgelerde 150 yıl önce başlayan kirletici üretim son 40 yılda artan hızla bölgesel olmaktan küresel olmaya geçti. Günümüzde bu tür sorunlara topluca “dünya sorunları” denilmesi yerindedir. Doğal dengenin bozulması sorunu başlıca yerini alıyor.

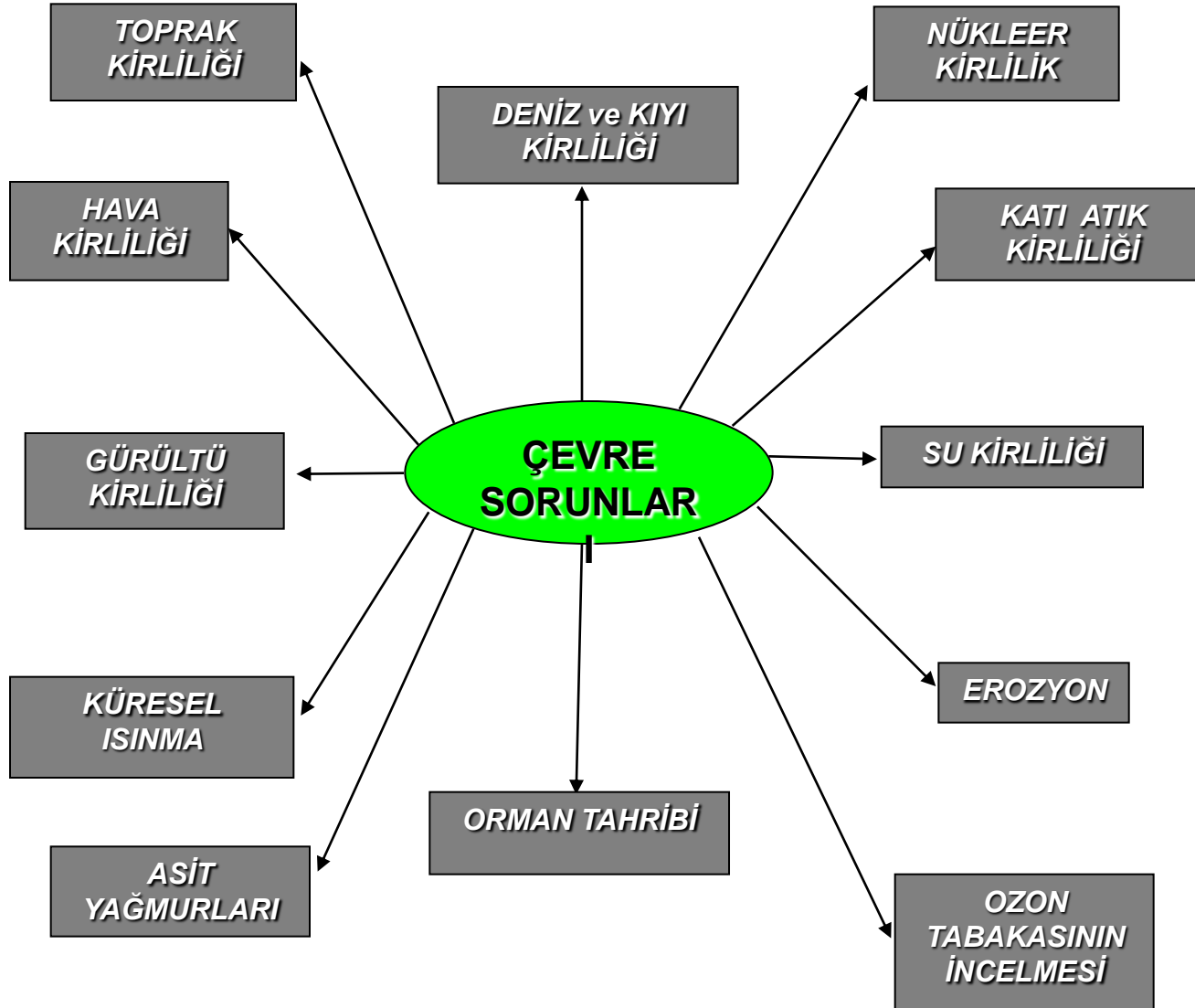
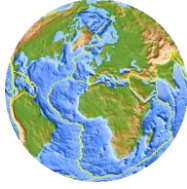
Ama doğal denge sorunu doğaya değil, insana aittir; kendiliğinden değil, insanlar tarafından yönlendirilen bir süreç olmuştur. (19)

Süregiden ya da artarak süren kirlenme, tarihin hiç yaşamadığı ölçülerde koca koca kentler oluştururken, yaşamı insan için biraz daha güçleştirdi.

Kirlilik gelişimde değil, gelişim biçimlerinin insan için uyarsızlığındaydı.

Her şey insan için düzenlenecek, insanın yararına düzenlenecek gibi görünürken, sanki olmayan bir üst gücün dileklerine göre geliyordu ya da zaten bir üst sınıfın isteklerine göre biçimleniyordu. (33)

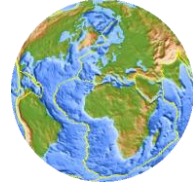
Bugün Dünyamızın İçinde Bulunduğu En Büyük Çevresel Riskler

- ✓ Aşırı Tüketim/Sürdürülebilirlik
- ✓ Fosil Yakıtlar ve Küresel Isınmaya Dayalı İklim Değişikliği
- ✓ Nükleer Enerji
- ✓ Yoksulluk
- ✓ Savaş
- ✓ Nüfus Artışı
- ✓ Su Kıtlığı

ÇEVRE YÖNETİMİ VE MEKANSAL VERİLERİN ÖNEMİ

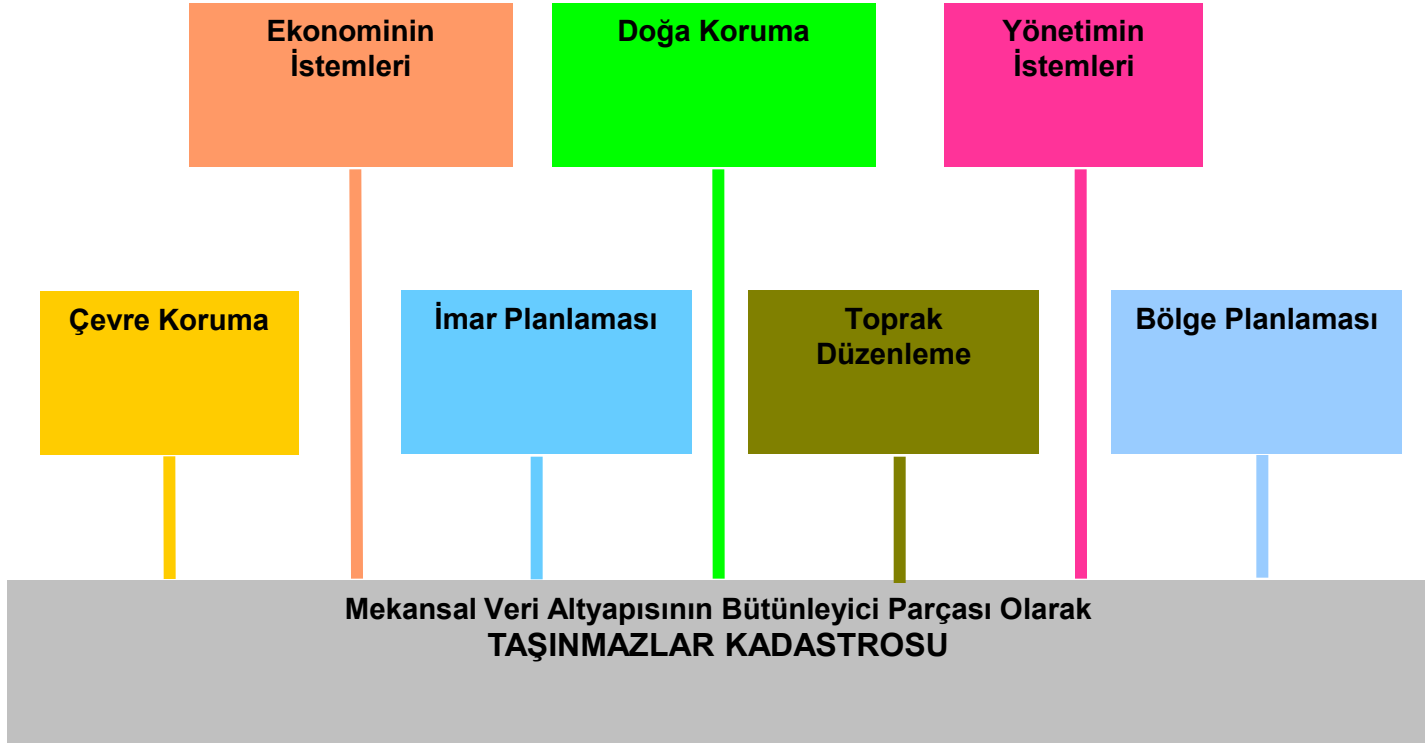

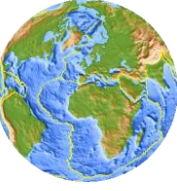

Harita ve Kadastro Mühendisliği, önemli mesleki uygulama başlıklarından biri olan arazi yönetimi kapsamında, planlı kalkınma ve kentleşme politikalarına bağlı olarak toprak kullanımının organize edilmesi misyonunu da taşımaktadır. Planlı kalkınmayı ve toplum yararını temel alan kentleşmeyi savunurken toprağın çevrenin korunmasını gözeterek kullanımını sağlamak görevlerimiz arasındadır.

Harita ve Kadastro Mühendisliği alanına giren Uzaktan Algılama, Mekansal Bilgi Sistemleri, Uydu Altimetre ve Gravimetresi vb. teknolojiler günümüzde çevre yönetiminde önemli birer araç durumundadır. Kentleşme ve sanayileşmenin çevresel etkilerinin izlenmesi, nehirlerde, denizlerde ve su havzalarında su seviyesi değişimlerinin gözlenmesi, farklı disiplinlerle birlikte üretilen mekansal verilerin çevre yönetiminde kullanılması örnek verilebilecek başlıklardan bazıları.

Bütün bu uygulamalarımızda ve teknolojilerin kullanımında toplumların yararını ve insanların gereksinimlerini temel alan bir anlayışa sahibiz. Mekansal bilgilerin ticari meta olarak algılanmasına karşıyız. Bu bilgilerin, insanlık adına toplumsallaştırıldığında değer taşıdığına inanıyoruz.

Mekansal Bilgi Nedir?

Mekansal bilginin çağdaş bir tanımı şöyledir: Mekansal bilgi, bir ülke topraklarının, fiziksel, yönetsel, sosyal, ekonomik ve kültürel öznitelikleriyle birlikte çok boyutlu olarak tanımlanmasını olanaklı kılan mekana ilişkin tüm bilgilerinin toplamıdır.

Mekansal bilgi, her şeyden önce, gerçekliğin bir modelidir. Bu bilgi iki ilkesel istemi karşılamalıdır:

Doğruluk – temel verilerin gerçekliği kaybolmaksızın izlenen amaç bakımından;

Güncellik, yani zamansal gerçeklik.

Bu gerçekliğin verilerle betimlenmesinde, bilginin çok katlı bir sistemi yaratılır.

Mekansal bilgi, çeşitli kamusal ve özel kullanıcılara, yasal görevlerini yerine getirme, ekonomik faaliyetlerini izleme ve böylece toplam olarak ekonominin gelişmesine değerli bir katkı sağlama olanağı sunan, kadastronun yasal temel verileri üzerine kurulan, çok boyutlu bir bilgi sistemidir.

Mekan düzenleme, belli bir bölgenin, doğal koşullar dikkate alınarak toprağın olası en iyi ve sürdürülebilir kullanımı için planlanmasıdır. Mekan düzenlemenin amaçları şunlardır:

- ***Çevreyi korumak,***
- ***Yerel gelişme temelinde, ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan ilgili yerel halkın gereksinmelerini karşılamak,***
- ***Sağlık, gürültü, hava kirliliği gibi olumsuz etkilerden korunma, insanların ulaşımı, hava, toprak ve su için ilgili bölgenin temel koşullarını sağlamak.***

Mekansal temel veriler nelerden oluşmaktadır?

- **Ülke ölçme verileri,**
- **Taşınmazlar kadastrasının verileri,**
- **Bu verilerin bir mekansal veri tabanında bütünleştirilmesi**

**ASLINDA BELİRTMEK İSTEDİĞİM, ÇEVRE
KONUSUNDA DAHA FAZLA İŞBİRLİĞİ YAPMAMIZ
GEREĞİDİR.**

**HARİTACILAR OLARAK BİZİM DE BU ÇORBAYA
KOYACAK TUZUMUZ VARDIR...**

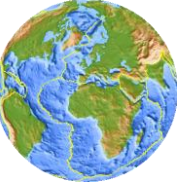
ANCAK,

Çözüm tek tek olumsuz etkileri saptayarak bunların nedenlerini tek tek ortadan kaldırmaya çalışmakla değil, iç içe geçmiş nedenleri ve etkileri bütünsel kavramakla başlayacaktır. Neyin üretiminin durdurulacağı, neyin yönünün değiştirileceği, el yordamıyla değil, bütünsel kavrayışa uygun elbirliğiyle olanaklıdır. (19)

Tüketim uğruna doğayı tahrip etmek ne kadar kolaysa, onarma uğruna yeniden üretim o kadar zordur. Bugünkü ekolojik durum, insan eliyle yaratıldığından, insanlı doğada, yani tarihte benzersiz bir durumdur. (20)

Pratik sonuçlarını önceden bildiren ve sorumluluğunu taşıyan bir doğa-insan kuramı, yeryüzünün, yeraltının ve uzayı da kapsayan yerüstünün neresine, ne zaman, nasıl insan eli değeceğinin hesabını verecektir. Bütün teknolojik girişimlerin, kısa, uzun ve daha uzun zaman dilimlerindeki getirilerinin ve götürülerinin tam bir envanteri ve muhasebesi çıkarılmadıkça, kapsamlı önlem alma, çözüm uygulama olanaksızdır. Bu olmayınca da, insanlı doğayı yeniden üretme aşamasına geçilemez. Dünyadaki tüm kaynakların adaletli paylaşımı son amacı, dünyadaki akıllı varlığın aynı zamanda anlamlı bir varlık olmasının temel ölçüsüdür. (20)

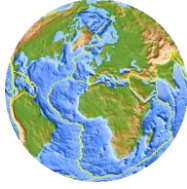

ÇÖZÜME DOğRU...

DOğA-İNSAN BAęININ YENİDEN YARATILMASI İÇİN ÜÇ İLKE

Uluę NUTKU

I. İLKE: BİLİNEN HER ŞEYİN UYGULANMASI GEREKMEZ

Bu ilke, talan ekonomisinin büyümesine tam karşıttır.

Birinci ilke, bilme ile bilmenin sorumluluğunu birlikte göstermektedir. Sorumluluk uygulamaya geçişte üstlenilir, ama uygulamanın zararlı sonuçları bilinmelidir. Bu bile fazla, çünkü zararlı sonuç, tam ölçüsü kestirilemese de, işe başlarken bilinir, ozon deliğinin önceden bilinmesi gibi. Bilim, hiçbir uygulamaya zar atarak başlamaz... Bilimin insani durumu budur ve bütün bilgelikler bilmenin sorumluluğunda örtüşürler. (21)

Bu durum, “sorumlu olmayacağın şeyi bilmeye kalkma” biçiminde yorumlanamaz, ama “sorumlu olmayacağın şeyi uygulamaya kalkma” biçiminde yorumlanır, hatta ilkeden türetim olarak öne sürülebilir. Böylece, bilmenin sorumluluğu, uygulamanın sonuçlarını önceden bilme sorumluluğu olarak açıklık kazanıyor. (21)

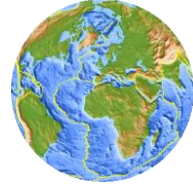

II. İLKE: DOĞA İNSAN İÇİN DEĞİLDİR, İNSAN DOĞAYLA BİRLİKTEDİR

Bu ilke, doğanın bir kullanım değeri olarak görülmesine son verir. Üretim-tüketim dışında bir kavrayışa ulaşamayan çağcıl ekonomiye etik amaç gösterir.

İnsanın doğayı tükettikçe kendisini de tüketeyeceği gerçeği, doğaya egemenlik savının yanlışlığını gösterdi. (22)

Doğa içinde doğayla birlikte olmak, teknolojiye direnmek değil (doğa hayranlığı romantikliği), teknolojik kültürü doğaya uyumlu kılmaktır. Bunun anlamı, doğadan alınanı, ona zarar vermeden geri vermektir. Petrolün havayı ve denizleri tüketmesi, yalnızca almanın sonucudur. Tüketirken geri veriş, kazlarla dökülmesi değil elbet, duman salması da değil; zararlı etkinin aza, en aza indirilmesi ve birikmemesi. Bu da teknolojinin işi. Doğaya uyum sağlamak, yahut doğal dengeyi korumak, bilincin uyum sağlayarak kendini korumasından geçiyor. Teknoloji, bindiği dalı kesmedikçe, kültür olur. (22)

III. İLKE: İNSAN TÜRÜNÜN BİRİCİKLİĞİ, ÖZGÜRCE SEÇMESİNDEDİR VE SOYSÜRDÜRÜP SÜRDÜRMEYİ DE ÖZGÜRCE SEÇEBİLİR

Bu ilke, doğa-kültür karşıtlığına hem de kültürün, evrimin bir uzantısı olduğuna ilişkin savları ortadan kaldırır.

Özgür seçmenin biyolojik dayanağı kalmamıştır, ama biyolojisiyle uyum sağlamaya çalışmak ve doğadaki yerini bilmek onun etik varlığının sökülmez parçasıdır. İnsanlaşma sürecinde doğal nedenselliğin kesintiye uğramış olması özgürlüğü yarattı. (23)

Siyasal, toplumsal, kültürel yapılar tarihsel çeşitliliğin gerçek ortamlarıdır ve özgürce seçme olanağı ancak bu ortamlarda kendini gösterir. Ama bunların da hiçbiri özgür seçmenin sonuna kadar belirleyicisi olamazlar. Etik belirlenimde tarihsellik çekirdek değil, kabuktur.

Üçüncü ilke anlaşılmadıkça öncekiler temellendirilemez; üçüncü ilke ise başka hiçbir ilkeyle temellendirilemez. Şöyle:

İnsanın soysüzdürmesini gerektiren doğal koşullara “hayır” demesi kadar, belli toplumsal koşullarla ve kültürle yoğrulmuşluğuna da “hayır” diyebilmesi, özgürce seçebilmesindedir. Bu durum, kişiliğin başka bir değere indirgenemeyeceğini gösterir. Ama telsiz bırakır da, yani ancak kendisi temeldir ve gerisinde “neden” yoktur. (23)

Kire gömük insan-doğa ve insan-insan ilişkilerinin arınması...

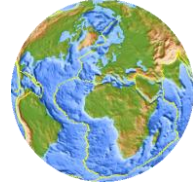
Bütün kirlilik, aşırı üretimin getirdiği denge bozukluğundadır.

Çevre kirlenmesi denilen şey, insanlığın kirlenmesiyle, yaşamın kirlenmesiyle ilgilidir.

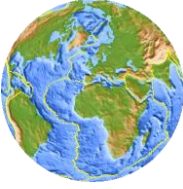
İnsan, ruhsallığının kirlerini yaşadığı dünyaya yansıtır.

Dünyamız iki plastik şişeye ya da üç konserve kutusuyla kirlenmiş değildir.

Onlar da kendi açılardan kirliliği belirtirler, ama asıl kirlilik bu yandadır.

- Asıl kirlilik, sayıları yüzbine yaklaşan ve ucuz emek ve bol tüketim düşleri içinde yaşayan çokuluslu ortaklıkların doymak bilmez yönetimindedir.
- Asıl kirlilik, sokakları bir canavar gibi kaplamış olan yürüyen tenekelerdedir.
- Asıl kirlilik, iki yüzyıl önce **Jean-Jacques Rousseau**'nun korkularında anlatımını bulan şeydedir: **Bilimi ve sanatı bir kirlilik aracı durumuna getiren kavrayıştır.**
- Asıl kirlilik, pazar dengesizliği nedeniyle dünyayı ardarda iki kere kana bulayan dünya savaşlarındadır.
- Asıl kirlilik, çocukları açlığa mahkum eden uluslar arası siyasal baskılardadır.
- Asıl kirlilik, bugün bile savaşı tehdit ögesi olarak kullanan çıkarıcı siyasetlerdedir.
- Asıl kirlilik, baskı rejimlerini demokrasinin herhangi bir biçimi olarak yutturmaya kalkan yönetimlerdedir.
- Asıl kirlilik, sigara reklamlarında, içki reklamlarında, uyuşturucu kaçakçılığında, hırsızlıklarda, kapkaç yönetimlerindedir.
- Asıl kirlilik, yetimin ve öksüzün hakkını para babasına yediren sözde siyaset adamının beynindedir.
- Asıl kirlilik, hırslardadır, yükselmek adına ortaya konulan çirkinliklerdedir, üç kuruş daha fazla kazanabilmek için verilen ödünlerdedir.
- Asıl kirlilik, inancı ticaret için kullanan sefilliklerdedir.
- Asıl kirlilik, televizyon kanallarının bayağılıklarında, gazetelerin yalancılığında, radyoların sululuğundadır.
- Asıl kirlilik, düşüncüyü koşturmak için her türlü oyunu deneyen sansürcü yönetimlerdedir.
- Sonunda asıl kirlilik, insanlığın bir bölümünü küçük bir azınlığa tutsak kılan iktisadi ve toplumsal yaşam koşullarındadır.

İnsanlar hangi düzeyde çevre yaratmışlarsa, çevre de aynı düzeyde insanlar yaratır (Karl MARX).

Madem ki insanın karakterini çevre yaratıyor, o halde çevrenin de insana yaraşır bir duruma getirilmesi gerekir.

Ünlü bilim-kurgu yazarı Asimov, ölmeden kısa bir süre önce şöyle diyor; “Çok geç olmadan harekete geçmezsek, uygarlığın kaynağı olan kentlerimiz sonunda uygarlığı yok edebilir...”

TEŞEKKÜRLER...

EROL KÖKTÜRK